

خلاقیت تصویری

درس خلاقیت تصویری یکی از پر مناقشه‌ترین دروس اختصاصی کنکور هنر است. روش‌های تدریس مختلف، منابع گسترده‌ی تصویری و تئوری و گاه طراحی سؤالات به صورت سلیقه‌ای، سبب می‌شود که هنرجویان با سردرگمی در چگونگی خواندن درست این درس مواجه شوند.

خلاقیت تصویری آن‌طور که از نام‌گذاری‌اش برداشت می‌شود، باید سنجش خلاقیت افراد در خوانش تصویر باشد. آرمانی‌ترین شرایط برای یک هنرجو و البته مدرس خلاقیت تصویری، این است که هنرجو از همان ابتدا اطلاعات مورد نیاز در فرهنگ تصویری شامل تاریخ هنر، سبک‌های مختلف هنری در گرافیک و نقاشی، مبانی هنرهای تجسمی و تکنیک‌های نقاشی را داشته باشد و سپس در کلاس خلاقیت تصویری، فارغ از لزوم تدریس مثلاً تاریخ هنر (توسط مدرس خلاقیت تصویری)، هنرجو فرصت داشته باشد با نگاهی موشکافانه‌تر و دقیق‌تر به نقد آثار تجسمی بپردازد. البته واضح است که منظور از نقد در اینجا نقدی ساختاری و با تکیه بر مبانی و اصول و فرم است.

ولی این آرمانی‌ترین شرایط در سال کنکور هنر هنرجویان اتفاق نمی‌افتد! شما به عنوان داوطلب کنکور هنر به طور همزمان و موازی مشغول مطالعه‌ی درک عمومی هنر و خلاقیت تصویری می‌شوید. بنابراین یکی از دشواری‌های خواندن این درس این است که باید همواره اطلاعات تصویری و تاریخی شما قوی‌تر و بیش‌تر شود تا خلاقیت تصویری نیز برایتان قابل فهم‌تر گردد.

یکی دیگر از خصوصیات این درس، گستردگی منابع مورد بحث است. هر تصویر، هر مرجع تصویری و هر نوع اطلاعات عمومی در هنرهای تجسمی ممکن است مورد سؤال قرار گیرد. بعضی از سؤالات مربوط به بحث تئوری هستند، یعنی تاریخ هنر. البته نوع سؤال‌ها با سؤال‌های درس درک عمومی هنر کمی متفاوت است. در اصل کم‌تر پیش می‌آید که در مورد تاریخ یا تشخیص آثار سؤالی پرسیده شود، بلکه اغلب سؤالات مربوط به ویژگی‌های سبکی در دوره‌های مختلف است که بدیهی است پیش نیاز آن مسلط بودن به تاریخ هنر و داشتن ذهنی نقاد (البته بر پایه‌ی اصول) است.

بخش دیگر سؤالات که معمولاً تعداد بیش‌تری از سؤالات را تشکیل می‌دهند، مربوط به مبانی هنرهای تجسمی هستند و شاید گسترده‌ترین و سخت‌ترین قسمت درس خلاقیت تصویری؛ چراکه بیش‌تر با تجزیه و تحلیل تصویر سر و کار دارند تا با مباحث تئوری. این‌گونه سؤالات می‌توانند در مورد تشخیص عناصر یا کیفیات بصری، نوع ترکیب‌بندی، آنالیز ساختاری و ... باشند. هنرجویانی می‌توانند این‌گونه سؤالات را خوب پاسخ دهند که نخست اصول مبانی هنرهای تجسمی را بدانند و سپس تجربه‌ی کافی در دیدن تصویر داشته باشند.

شما هرچه قدر مراجع تصویری و یا کتاب‌هایی که در مورد آنالیز آثار هنری است، بیش‌تر خوانده باشید، در این زمینه با اطمینان بیش‌تری به سؤالات پاسخ می‌دهید. اغلب جواب‌های نادرست و امتیازهای منفی هنرجویان مربوط به این‌گونه سؤالات است.

هنر گرافیک یکی دیگر از عمده سؤالات مطرح شده می‌باشد. تشخیص موضوع و یا طراح آرم یا نشانه- نوشته‌ای، تشخیص موضوع پوستر و یا آنالیز ساختاری هر کدام از آن‌ها می‌تواند مورد سؤال قرار گیرد. یکی دیگر از نمونه سؤالات مربوط به هنر گرافیک، تایپوگرافی (طراحی حروف) است که شامل سه بخش می‌شود: نخست شناخت خطوط اسلامی- ایرانی (و به صورت خیلی محدود لاتین) از روی تصویر و سپس تشخیص آثار تایپوگرافی جدید بر اساس الگوی تصویری سنتی (و گاه حتی تشخیص طراح آن) و سرانجام سؤال‌هایی در مورد تایپوگرافی بر اساس طراحی حروف جدید.

چاپ دستی، تصویرسازی، صفحه‌آرایی، شناخت تکنیک‌های نقاشی و عکاسی نیز از دیگر سؤال‌های مورد بحث در خلاقیت تصویری هستند که با توجه به محدودیت مباحث آن‌ها و بیش‌تر در دسترس بودن منابع‌شان، کم‌تر از سایر مباحث برای هنرجویان مشکل ایجاد می‌کنند.

درس خلاقیت تصویری ارتباط تنگاتنگی با درک عمومی هنر و خلاقیت نمایشی دارد. بخشی از سؤال‌های خلاقیت تصویری در درس درک عمومی هنر نیز مورد سؤال قرار می‌گیرد و همان‌طور که گفته‌شد اطلاعات درس تاریخ هنر، پیش‌نیاز خلاقیت تصویری و اطلاعات داده‌شده در درس خلاقیت تصویری کامل‌کننده‌ی درس تاریخ هنر است. در درس خلاقیت نمایشی نیز مانند خلاقیت تصویری سؤال‌هایی در مورد تصویر، مانند ترکیب‌بندی، نورپردازی و ... پرسیده‌می‌شود که تصاویر مورد سؤال در این بخش در هر دو درس خلاقیت تصویری و نمایشی ممکن است مشابه باشد.

اغلب گفته‌می‌شود که بعضی از سؤال‌های خلاقیت تصویری حسی! است و یا سلیقه‌ای است و یا این‌که روشی در تدریس و یا خواندن این درس وجود ندارد. بدیهی است که از نظر من این گفته نادرست است.

مبانی هنرهای تجسمی به شما یاد می‌دهد که با ذهنی کنجکاو به تصاویر نگاه کنید و به دنبال حلقه‌های ارتباطی میان بیان احساسات و روش‌های بیان تصویری آن بگردید و این امری کاملاً عقلانی است و نه حسی!

البته پیش می‌آید که طراحان سؤال کنکور، بعضی از سؤال‌ها را بدون هیچ مرجع درستی پاسخ‌گویی می‌کنند ولی تعداد این‌گونه سؤال‌ها زیاد نیست؛ علاوه بر آن، سرمایه‌گذاری شاگردان باید بر اساس تیپ سؤال‌هایی باشد که منطقی و دارای مرجع هستند و نه روی سؤال‌هایی که معلوم نیست بر اساس کدام سلیقه و مرجع طرح‌شده.

بهترین روش برای خواندن این درس، رجوع بسیار زیاد و مداوم به مراجع تصویری است. خواندن کتاب‌های متعدد تصویری و دیدن تصویر با نگاهی دقیق‌تر و عمیق‌تر به بالا بردن فهم تصویری هنرجو و در نتیجه با اطمینان انتخاب کردن گزینه‌ها کمک می‌کند.

در پایان تعدادی از کتاب‌های اصلی مرجع این درس را معرفی می‌کنیم و البته با توضیحات یادشده، مشخص است که غیر از این کتاب‌ها هر مرجع تصویری دیگری نیز می‌تواند کمک‌کننده باشد:

مبانی هنرهای تجسمی (هنرستان)- کارگاه هنر ۱ و ۲ (پیش‌دانشگاهی)- طراحی ۱ و ۲ (هنرستان)- انسان، فضا، طراحی (پیش‌دانشگاهی) چاپ دستی (هنرستان)- پایه‌ی اصول صفحه‌آرایی (هنرستان)- تصویر سازی (هنرستان)- آشنایی با رشته‌های مختلف هنری (پیش‌دانشگاهی)- آشنایی با مکاتب نقاشی (پیش‌دانشگاهی)- خط در گرافیک (هنرستان)

مبانی هنرهای تجسمی (آرمین هافمن)، اصول طرح و فرم (وسیوس رنگ)، زبان تصویر (جنورگی کپس)، مبادی سواد بصری، شیوه‌ی طراحی و زبری مقدم ۱ و ۲، شیوه‌ی طراحی ذهنی (ناصر پلنگی)، شناخت هنر گرافیک (سیدرضاحسینی)، سی قرن طراحی گرافیک (جیمز کرایگ و بروس برتون)، خط در گرافیک (افسانه نسل شریف)، کتاب نشانه‌ها (مرتضی ممیز)، دائرةالمعارف هنر (رویین پاکباز)، تاریخ هنر (ارنست گامبریج)، هنر مدرن (لینتن)

«آتوسا خلج»

دوستان عزیز از خانم آتوسا خلج خواهش کرده‌ایم که در فرصت باقی‌مانده تا آزمون سراسری پاسخ‌گوی سؤالات شما در درس خلاقیت تصویری باشند. شما می‌توانید سؤالات خود را در قسمت پرسش و دیدگاه شما بفرستید و منتظر پاسخ آن باشید.